

RINGSTED OG PAVEBREVENE.

Af
P. Severinsen.

I det pavelige Arkiv i Vatikanet opbevares mange Dokumenter til Europas Historie. Navnlig har man de store Rækker af Protokoller, hvori Pavernes Breve er indførte. Der har været slæbt meget rundt med dem. Mens Paverne boede i Avignon i Sydfrankrig (1309—1376, „Pavernes babyloniske Fængselskab“), blev Arkivet ogsaa bragt dertil. Det kom omsider atter tilbage til Rom. Saa fandt Napoleon den Store paa, at det skulde flyttes til Paris, og paa Vogne kørtes det afsted. En Tid lang laa det i Milano i et Lokale, der tillige var militær Hestestald, og det led meget derved. Men det er da atter havnet i Rom, og selv om der mangler et og andet, er der dog meget i Behold.

Men indtil 1881 var det ikke tilgængeligt for den historiske Forskning. Det var tilfældigt Held og Velvilje, om man kunde faa noget efterset. Vi havde et saadant Held i Danmark, idet den norske Historiker *P. A. Munch* ved Venskab med den pavelige Arki-var Augustin Theiner fik Lov at arbejde med Protokollerne 1858--61 og igen et Par Maaneder 1863 indtil han døde. Han afskrev da ogsaa en anselig Samling Pavebreve angaaende Danmark, som siden

ved Ludvig Helveg blev trykt i Kirkehistoriske Samlinger.

Men 1881 aabnede Pave Leo den Trettende det pavelige Arkiv for Videnskaben, og de forskellige Lande har derefter sendt Videnskabsmænd til Rom for at finde og afskrive, hvad der vedkommer deres Land. Her i Danmark blev Begyndelsen gjort af nuværende Folketingsmand, Dr. L. Moltesen. Senere er Arbejdet fortsat af M. Mackeprang, Alfr. Krarup, Johs. Lindbæk, Raphael Meyer og Julius Nielsen. Man endes med Sverige og Norge om at dele Arbejdet, saa at ved Gennemgangen af en Protokol noteredes alt nordisk. I de senere Aar gik man derefter over til at fotografere de Stykker i Protokollerne, hvor Brevene var, idet Udgiverarbejdet saa kunde gøres færdigt herhjemme.

Det er ikke noget lille Arbejde. Brevene til al Verdens Lande staar imellem hinanden, og der er ikke Spor af Registre. Man har kun arbejdet med Tiden 1320—1527, men det betyder ca. 3200 store Protokoller, der skal gennemblades.

Resultatet foreligger udgivet for Danmarks Vedkommende som 6 Bind „Acta Pontificum Danica, Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark.“

Det er Skrivelser om alt, hvad man fra Danmark har henvendt sig til Paven om, eller som Paven har blandet sig i, — smaat og stort. Baade til Kirkens og Statens Historie er her selvfølgelig vigtige Bidrag. Ogsaa den stedlige Historie faar her og der en Oplysning. Men det er jo ikke enhvers Sag at læse, da det er affattet paa det snirklede Dokument-Latin.

Her skal meddeles, hvad der angaar *Ringsted*. Det maa straks siges, at der egentlig er forbavsende

lidt i Forhold til, at det gælder Landets fineste Benedictiner-Abbedi. Det har jo dengang ligget en lille Smule uden for Ringsted By, der havde sin St. Hans Kirke oppe, hvor Kapellet og Vandtaarnet nu er, og sit Torv paa nuværende Lille-Torv. Den store Kirke hed da Vor Frue eller St. Knuds og var kun for Klosteret. Dens Midterparti fra midt paa Skibets anden Pille og op til det nuværende Kor var indhegnet til Munkekor med Munkestole paa Siderne og med Kongegravenes lange Række i Midten. De afdøde skulde være Andelshavere i den Naade, der erhvervedes af det hellige Broderskab, der til de kanoniske Tider samledes i Stolerækkerne paa begge Sider og sang Tidesangen. Kun det lille, sydligste St. Bendts Kapel, hvor der nu er Musæum, var Sognekirke for Torpet. Fra dette St. Bendts Sogn er senere i luthersk Tid Navnet St. Bendts Kirke ført over paa Klosterkirken.

Et saadant Klosterbroderskab har egentlig efter Ordensreglerne intet med Verden udenfor Klostermurene at gøre. Vil de, der er udenfor, have noget forrettet med Broderskabet, maa de gaa til Abbeden. For Munken eksisterer hverken Fader eller Moder eller Slægt. Han skal tjene i Stilhed indenfor Broderskabet med en Tjeneste af aandelig eller administrativ Art. For alt Arbejde med Haanden er der stort Tjenerskab og til Jordens Dyrkning Klosterets Bønder. For saa vidt maa man egentlig ikke vente at høre ret meget fra et saadant Klosters Liv. Man kunde tænke sig, at lærde og flittige Munke havde forfattet Bøger. Men Ringsted synes ikke at have lagt sig efter saadant. Eller ogsaa kan der foretages Klosterreformer, og det kunde der jo nok komme Pavebreve ud af, men det findes heller ikke. Tilbage bliver, om der

sker nogle Uregelmæssigheder, og der er da en enkelt saadan.

Men ellers er det egentlig kun *Abbeden*, der nogle Gange er skrevet til, og det er ikke om Klosters Anliggender, men ellers om Anliggender, der er betegnende nok for Datiden.

Med ikke lidt Besvær havde man i den ældre Middelalder opbygget et kirkeligt System med Kirkeprovinser med en Ærkebiskop til Hoved og med Bispedømmer, hvori Domkapitlet valgte Biskoppen, og hvori der ogsaa ellers var kirkelige Regler for, hvordan man skulde faa valgt og udnævnt Kirkens Tjenere paa betryggende Maade. *Dette System slog Paverne med haard Haand i Stykker* i Middelalderens senere Aarhundreder, til Dels ved at slaa sig sammen med Fyrsterne imod de stedlige Kirkestyrere og dele Rovet med dem. Ved en utrolig Masse Opfindsomheder trak Paven saa meget som muligt af Retten til at bortgive Embeder ind under sig.

Opfindelsen hed *Reservation*. Paven *forbeholdt* sig i en Masse Tilfælde Udnævnelser.

Det hele begyndte med, at Paven engang imellem med en Anbefalingskrivelse optraadte som *Forbeder* for den, han gerne vilde hjælpe til et ledigt Embede. Men i denne beskedne Stilling kunde Paven ikke forblive efter at Theorien var færdig om, at hans Bud skulde alle lyde. Derfor gik man videre. Hjælp Anbefalingen ikke, kom der en Forordning (Mandatum) bagefter, og virkede den ikke, saa kom der en Executionsbefaling. Efterhaanden opfandt man hele Klasser af Tilfælde, hvor Udnævnelser skulde tilfalde Paven. Det begyndte vist med, at naar en Gejstlig døde under Besøg ved Pavehoffet, udnævnte

Paven uden videre hans Efterfølger. Biskopperne forsøgte at forpurre det ved at holde „Udnævnere“ (Procuratorer) ved Pavestolen til at skynde sig at foretage Udnævnelse, saa at Paven kom bagefter. Men Paven lod sig ikke saadan standse. Navnlig efter at Paven var flyttet til Avignon, sattes alt dette i System og blev en Hovedindtægtskilde for Pavestolen, der tilegnede sig Naadensaar foruden en meget høj Betaling for Udnævnelse ved alle disse Embeder. Om nogen døde ved Pavehoffet eller indtil to Dagsrejser derfra, om een ved Pavestolen blev forflyttet, afsat, tog Afsked (resignerede), ikke fik sin Udnævnelse hjemmefra stadfæstet o. s. v. o. s. v., saa var det Pavens Ret at besætte det, der blev ledigt. Ærkebiskoppernes Ret til at stadfæste Lydbispers Udnævnelse tog Paven til sig. Ja, de Embeder, der blev ledige i de halve af Aarets Maaneder (de ulige, d. v. s. Januar, Marts, Maj o. s. v. „de pavelige Maaneder“), tilfaldt Paven. Embeder maatte ikke sammenlægges, dog naar de var „uden Sjælesorg“ (sine cura), fik det ske, — og smurte man godt, fik man ogsaa Lov at samle paa almindelige Sogne kald. I det sidste Aarhundrede før Reformationen var dette steget til det skandaløse, saa at gejstlige Spekulanter, der holdt til ved Pavehoffet, kunde samle sig en Snes Domherrestillinger og Bispedømmer uden nogen sinde at sætte sine Ben, hvor Embedet var. Nordtyske gejstlige Adelsmænd har haft stærk Sans for danske Embeder paa den Maade.

Naar nu Paven skulde have en Mand sat ind i et Embede i et fjernt Land som Danmark, navnlig hvis Forholdene ikke var ganske ligetil, saa maatte han have en eller flere danske kirkelige Stormænd til at

sætte Sagen igennem overfor Konkurrenter eller overfor Biskopper og Kapitler, som mente deres Ret gaaet for nær.

Nogle Gange ses Paven at have benyttet Abbeden i Ringsted som sin Kommissionær i disse Affærer. Det er Pavemagtens triste Nedgangstid, men der var dog gode Paver iblandt. De tre, vi faar med at gøre, er desværre af de slemme.

Der er først en Gruppe Sager, som samler sig om Abbed *Laurentius*, som døde 1408, men som jeg ellers ikke kender andet til end Navnet. Hans Gravsten fandtes før i Kirken, og der findes en gammel tarvelig Tegning af den, hvor man ser ham staa under en Baldakin med Krumstaven i højre Haand og en Bog i venstre (Gl. kgl. Sml. 2344, 4°). Men Stenen selv er forsvunden.

Det er altsammen Forretninger for den samme Pave, *Bonifatius den Niende* (1389-1404). Det er iøvrigt fra et Tidsrum, da der var to Paver samtidig, idet en anden (Benedikt 13.) residerede i Avignon. Begge regnede de sig for St. Peters ægte Efterfølger, men Danmark holdt paa Bonifatius. At Kristenheden var delt, gjorde Pavestolens Indtægter mindre, og saa meget haardere maatte man klemme paa for at faa Penge, saa meget mere som Paven laa i stadig Krig. Der udskreves Pavetiende af al Gejstlighed ogsaa i Danmark. Jubelaaret, der var en stor Indtægtskilde, var første Gang blevet holdt Aar 1300 og var senere blevet bestemt at skulde holdes hvert 50. Aar. Men der var Uro og Oprør i Pavestaten og Pengemangel. Den uhyggelige Pave Urban VI bestemte da 1389 „i Betragtning af det menneskelige Livs Korthed og ledet af det Ønske, at saa mange som muligt kunde faa Del i Jubelafladens Velsignelse“, at det skulde

holdes hvert 33. Aar, „da det jo var i sit 33. Aar, at vor Frelser betalte for os Adams Gæld til den himmelske Fader.“ Derved opnaaedes, at det skulde have været holdt 1383 (fra 1350 at regne) og at man nu maatte se at indhente det 1390. Urban døde forinden, og Bonifatius kom til at holde Jubelaaret, der som bekendt senere er omlagt til hvert 25. Aar. Kirkehistorikeren Hauck dømmer om Bonifatius: „Under sin Pavetid har han skaffet sig et daarligt Ry; almindelig beskyldte man ham for umættelig Havesyge, Begunstigelse af sine Slægtninge, simonistisk Bortgivelse (o: Salg) af Embeder, en Stigning uden Maal og Maade i Geschæften med Annater (Tilbageholdelse af Naadensaar) og i den smudsige Handel med Jubilæums-Aflad.“

I denne Sammenhæng hører da det følgende hjemme.

Der er først en Kannik fra Aarhus, *Jens Lyng*, som skal hjælpes. Sammenhængen er den sædvanlige. Biskop Svend Moltke af Børglum havde 1396 ved sin Befuldmægtigede, Præsten Erik Jensen fra Gylling, taget Afsked i Rom fra sit Embede. Saa er det hjemfaldet til Paven, og denne udnævner 10. Juli en Kannik af Aarhus Domkapitel, Peder Laurensen Friis, til Biskop i Børglum. Hr. Peders Embeder i Aarhus er dermed ledige og hjemfaldne til pavelig Besættelse. Han havde været Kantor (Prælatstilling) og tillige haft et almindeligt Kanonikat og en Præbende, d. v. s. en Præstelønning, under Domkapitlet. Disse gives nu til Jens Lyng, der i Forvejen har et Kanonikat i Aarhus, som han saa skal afgive. Og der gives Abbeden i Ringsted Ordre til at reservere disse Embeder for Hr. Jens (Nr. 881). Det forhindrer for Resten ikke, at i Marts 1398 giver Paven de samme Embeder

med samme Begrundelse til en Kannik i Aarhus, Poul Mikkelsen, med Ordre til Biskoppen i Ribe og Kantoren i Hamborg om at sætte ham ind (Nr. 901). Saa kunde de to føre Proces. Det tjente man ogsaa et Par Skilling paa i Rom. Det var meget almindeligt, at Paven saaledes gav Brev til flere paa de samme Embeder.

Ganske rigtigt ser vi da ogsaa i Marts 1400, at Jens Lyng fører Proces „i det apostoliske Pallads“ om de tre Stillinger i Aarhus. Men skønt han gør det, og altsaa har Mulighed for at beholde dem, og skønt Paven i Mellemtiden har givet ham Regnskabsprovstiet for Mors og Regnskabsprovstiét for Hanherred, giver han ham nu ogsaa et Kannikeembede i Roskilde Domkapitel, og hvis der bliver en anden Præbende ledig sammesteds, skal han have den. Og atter skal Abbeden i Ringsted sammen med Biskoppen i Concordia i Norditalien sørge for, at han faar det lovede (Nr. 957).

Hvad der siden blev af Hr. Jens Lyng, ved jeg ikke. Blandt Embedsjægerne er han kun en beskeden Mand, men efter Nutidsbegreber er det dog allerede noget indviklet, samtidig at have tre Embeder i Aarhus, eet paa Mors, eet i Thy og to i Roskilde.

Vi skal ikke saa udførlig udrede Sammenhængen med Ringsted-Abbedens øvrige Kommissioner af samme Art for Paven.

Der er een 1399 (Nr. 934). Dronning Margrethes trofaste Ven og Støtte Biskop Peder Lodehat havde, mens han var Biskop i Aarhus, stiftet et Hellig Kors Alter i Domkirken og forsynet det med Gods til et Præstekald. 1395 blev han Biskop i Roskilde men virkede endnu for sin Alterstiftelse, som han 1397

skaffede pavelig Aflad til. Saa klager nu Præsten i Søften, Niels Jensen, til Paven, at Biskop Peder har udnævnt ham til Alterpræst, men den nye Biskop i Aarhus, Bo Porse, har ikke villet give ham Kollatsbrev. Thi befaler Paven, at Biskoppen af Concordia, Abbeden af Ringsted og Kantoren af Ribe skal sætte Hr. Niels Jensen ind i Embedet, uanset at han tillige er Sognepræst i Søften.

I Aaret 1404 faar Abbeden flere lignende Kommissioner. Han skal reservere et Kanonikat og en større Præbende i Roskilde for Peder Troelsen, skønt denne forud har Kanonikat og Præbende i Lund (Nr. 1055). Ligeledes et Kanonikat og en større Præbende i Roskilde for Jens Gerekesen Lodehat. Det samme for Kanniken Peder Matthiesen, skønt han samtidig har Kanonikat og Præbende i København. Endelig skal Abbeden hjælpe Elav Tuvesen, der faar Dispensation for uægte Fødsel, til Kanonikater og Præbender i Kapitlerne i København og i Ribe.

Saa er der et Slip paa 70 Aar, inden Abbeden atter optræder som Pavens Kommissær.

Da der atter 1474 er nogle Eksempler, er det Abbed *Byrge*, der skal besørge Pavens Vilje udført. Man kender ham ellers mest fra, at det var ham, der 1475 byggede Taarnet ovenpaa Kirken og forsynede Spiret med en Kugle, hvori der var Relikvier, for at Lynet ikke skulde slaa ned: af Maries Klædning, af Hellig Knud Hertugs Kappe, af hans Svededug, af Arons Stav, af St. Bertin og af de 11000 Jomfruer.

Den Pave, der nu har Brug for Ringsted-Abbeden, er en meget utiltalende Mand, *Sixtus den Fjerde* (1471—1484). Han var en Selvhersker, der aldrig

spurgte om Midlernes Art, lige til Fyrstemord. Han solgte Embeder og Naade. Han puttede sine Slægtninge ind i alle store Stillinger. Mest kendt af dem er hans dengang unge Brodersøn, Giuliano della Rovere, som straks blev Biskop af Carpentras, derefter i hurtig Følge tillige fik en Samling Ærkebispedømmer og Bispedømmer og andre Embeder, tilsidst blev Kardinal og endelig senere Pave under Navnet *Julius II.*

Hvad Abbed Byrge skulde hjælpe med 1474, var kun en lille Udløber fra Skandalen med Jens Brostrups Valg til Ærkebiskop i Lund. Da Ærkebiskop Tuve Nielsen døde 7. April 1472, anmodede Kong Christian den Første allerede to Dage efter Domkapitlet om øjeblikkelig at vælge en ny for at „afværge al Fare fra Rigets og Kirkens Fjender“. Det gjorde Kapitlet og valgte Ærkedegnen Jens Brostrup. Men i Juni udnævnte Paven ogsaa og gav Ærkestiftet til Kardinal Franciscus Gonzaga fra Mantua. Samme var for Resten den danske Dronnings Søstersøn, og han benyttedes af Kongen som Agent ved Pavehoffet. Men Kongen ønskede nu alligevel ikke Landets øverste kirkelige Stilling gjort til en Biindtægt for en italiensk Kardinal. Derfor kom der lange Forhandlinger med Kurien. Kongen fik Gonzaga til at resignere, og endelig i April 1474 blev Jens Brostrup anerkendt imod at betale en Afstaaelsessum og de sædvanlige store Afgifter til Pavestolen. Det er formentlig i de forberedende Forhandlinger om dette, at han i Januar 1474 har afgivet sine Kanonikater i Roskilde, som saa Paven øjeblikkelig disponerer over paa en saadan Maade, at der bliver saa mange Afgifter som muligt. De gives nemlig til Johan Jensen Quitzow. Hans tidligere gives til Kannik Niels Skave,

og dennes tidligere Embede til Klerken Otto Foged af Odense Stift, Jens Brostrups Fuldmægtig. Dem alle skal Abbederne af Ringsted og Sorø og en Domherre i Bremen hjælpe til disse Forleninger. De samme tre Herrer har iøvrigt i de samme Dage været om sig og faaet en Del flere Embeder bevilgede.

1481 skal Abbeden reservere et Kanonikat og en Præbende i Roskilde og et Beneficium under Kapitlet i Lund for Magister Jakob Pedersen.

Det er Smaatterier, som kun har Interesse ved at ses i deres triste Sammenhæng. De er Stykker af det Misregimente, hvorved Pavedømmet havde kørt hele Kristenheden træt, saa der var et Raab om Reformation paa Hoved og Lemmer. Tilsidst maatte den katholske Kejser Karl den Femte gennem mange Aars Kampe tvinge Paven til at sammenkalde Reformkirke-mødet i Trident for den Del af Vesteuropa, der ikke vilde gaa med til den evangeliske Reformation. Derigennem opstod den nuværende Romerkirke, der i visse Henseender er adskillig anderledes end i de her skildrede Tider, — men ganske vist med Sejr for mange af Pavernes Krav.

For Danmarks Vedkommende hørte hele denne Embedstrafik op i 1526, saa at vi i Aar kan holde Jubilæum for dens Afslutning. Det viste sig allerede i August, da Kongen ordnede Spørgsmaalet om Ærkesædet i Lund ved at stadfæste Aage Sparre som Ærkebiskop, skønt Jørgen Skodborg havde faaet pavelig Stadfæstelse, og med Forbehold af, at Jørgen Skodborg godt kunde føre Processen for en dansk Domstol. Paa Herredagen i Odense i December vedtoges det, at herefter skulde ingen søge Konfirmation paa kirkelige Embedsudnævnelser udenlands. Præ-

laterne troede vel næppe, at Kurien fandt sig i det, men de gjorde ingen Modstand. Derefter er der ingen danske Breve i de pavelige Protokoller. Man har bladet og bladet men finder intet.

Saa kommer tilsidst i de udgivne Breve en Historie, der taler om en større Rivning indenfor Ringsted Kloster, og om et sort Faar, der løb meget langt bort. De to Papirer, hvor ud af vi maa læse det hele, er fra Sommeren 1519, altsaa omkring den Tid, da den allerede berømte Luther havde sin store Disputats i Leipzig med Dr. Johan Eck og blev tvungen til at fornægte baade Pave og Kirkemøder. Begyndelsen til Begivenhederne maa dog ligge noget tilbage, saa de maa gælde den Tid, da *Peder Nielsen* var Abbed. Han døde 1518, og hans Ligsten med hans smukke Billede er nu indmuret i Væggen i nordre Kors. Man ser ham staa med Abbedstaven og i den rigtige Benediktinerdragt, som vore Kunstnere i Almindelighed løber vild i.

Under Abbeden var der i Klosteret en Prior, og efter hvad det nævnte sorte Faar har fortalt Paven i sin Ansøgning, kom Prioren og nogle Munke i saadan Strid med Abbeden, at de bad om og fik Lov til at forlade Klosteret i Ringsted for at flytte til andre Benediktinerklostre. De fik Tilladelsen, men det gik saa hedt til, at de ikke fik den skriftlig.

De drog saa til andre Klostre, men derefter ved vi kun Besked om den ene, Broder *Gregorius de Borck* (Gregers fra Burg?). I Klosteret var han naaet til at blive præsteviet, skønt han var uægte født. Han rejste først til det berømte Abbedi St. Paulus i *Utrecht* i Holland. Men han kunde ikke stilles. Han flyttede

til St. Katherinaklostret i Burlo i Münster Stift (der staar Giuloe, som maa være en Skrivefejl), derpaa til St. Georgsklosteret i Rom. Men han har ikke kunnet være i Klostrene og er derefter gaaet over til at bo i Byen, dog i sin Ordensdragt. Men han har ogsaa forført en Nonne af Benediktinerordenen og faaet et Barn med hende.

Nu ansøger han Paven om at maatte leve paa samme Maade udenfor Kloster, og om Lov til at besidde tre Embeder. Formentlig er den første Ansøgning blevet misforstaaet og forkert ekspederet. Det skete let i de pavelige Kontorer. Saa maatte Ansøgeren selv se at faa Sagen om igen, og den er da ogsaa i Løbet af kort Tid bevilget paa ny Maade, første Gang var det 16. Juni, anden Gang 4. Juli.

Resultatet er, at man ser, at den forløbne Munk og Nonneforfører er bleven — *Pönitentiær ved Peterskirken!* Og saa faar han Lov at bo i Byen udenfor Klosteret. Han skal bære Benediktinerdragt men behøver ikke at spise Benediktinermad. Han maa spise Kød som andre Mennesker.

En *Pönitentiær*s Stilling hænger sammen med Bods-væsenet. En Præst havde jo Ret til at høre Skriftemaal og tilsige Syndsforladelse for almindelige Synder samt paalægge visse Bodsgjerninger, som han kunde slaa op i sin Bods bog og finde som Takster for bestemte Synder. Men var der Tale om noget grovere, kunde Præsten ikke afgøre det. Det var reserveret Biskoppen, som selv eller ved sin Official dømte i Sagen og paalagde Bodsgjerninger og Bøder. Det var en betydelig bispelig Indtægtskilde. I Bogen om Biskop Gunner af Viborg (død 1251, Hovedmand for jyske Lov) fortælles om, hvor lempelig han var

med Bøder, „og dog havde han og hans Folk stedse nok at leve af“. Dog, var der Tale om endnu større Brøde, da kunde heller ikke Biskoppen afløse men kun *Paven*. Fornylig var der jo blevet solgt pave- lig Aflad, den „hellige Forretning“, som Luther var kommet paa Kant med. Her i Danmark besørgetes denne Handel af Kardinal Arcemboldi, og en almindelig Form for et Afladsbrev, der kunde købes, var et Skriftebrev, hvorved man fik Ret til at tage sig en egen Skriftefader, (en Sognebaandsløsning), og denne fik Ret til ogsaa at afløse for forbeholdte Synder, men tilbage blev dog fire slemme Undtagelser. Havde man efterstræbt Pavens Person, havde man lagt Haand paa høje Prælater, havde man udført Krigsmateriel til Tyrkerne, og — havde man indført Allun fra Tyrkiet, saa gjaldt Brevet ikke. Sidstnævnte var saa slemt, fordi Paven havde Allungruber i Kirkestaten og ikke ønskede Konkurrence.

Til at besørge saadanne Sager, fandtes ved Pave- stolen en Pönitentiarie, bestaaende af Medlemmer af forskellige Nationer, for at Folk kunde komme til at forhandle i deres eget Sprog. En saadan Pöniten- tiarius for danske blev ansat i 1320erne ved Pave- stolen i Avignon efter svensk Ansøgning, idet der klagedes over, at Skandinaver, der kom til Avignon, kun kunde komme til at skrifte ved Hjælp af Tolk. Der findes saa efter hinanden en Række saadanne danske Pönitentiariet, der gerne bagefter forsørgetes med Bispestole, saaledes en Dominikaner, Broder Be- nedikt Ringstad, fra 1364 til han 1370 blev Biskop i Bergen. Han har sikkert stammet fra Ringsted. Pö- nitiariaren skulde ved Ottensangen gaa over i Hoved- kirken og blive der til Kl. 9 for at høre Skriftemaal.

Hvis der var en tvivlsom Sag, maatte han ikke afløse, før han havde forelagt Paven eller Overpønitentiaren den.

Indretningen med en særlig dansk Pønitentiær ved Pavens Kirke gik iøvrigt siden i Forfald, og Broder Gregorius er da ogsaa udnævnt som „Pønitentiær af den tyske Nation“, men maaske nok med en Bagtanke om, at han forstod Dansk.

Alt tyder jo paa, at Abbed Peder Nielsen og Klosteret i Ringsted har optraadt aldeles korrekt overfor denne klosterlige Vildmand. At han tilsidst faar sin Plads udenfor Klostrene, falder ogsaa rimeligt. Men man synes jo nok, at naar en saadan Størrelse havner i Rom, saa er det noget mærkeligt, at netop han gøres til Pønitentiær ved Kristenhedens Hovedkirke for at tage sig af syndetyngede Landsmænd, der søger til St. Peters Grav om Naade og Fred.

Men det er ogsaa *Leo den Tiendes* Rom, han er kommet til. Det hedder, at hans Andragender er bevilgede „i Pavens Nærværelse“. Det siger ikke ret meget ved den Bunke, der maa have været at ekspedere, men det er dog muligt, at Pave Leo har faaet Tid til at sige en Vittighed.

Vi er nemlig nu i den Tid, da Pavedømmet kristeligt set sank dybest. Det er den Tid, der i Kunsten kaldes *Renaissancen* og i Videnskaben *Humanismen*. Umaadelig dygtige Mænd, Politikere, Beskyttere af Kunst og Videnskab, var den Tids ledende Italienerne. Stundom var de nærmest Fritænkere, og Moral gik det med, som det kunde. Det var en Overklassesdannelse, og disse „den højeste Oplysnings“ Mænd levede højt paa kirkelige Embeder

og Afladshandel. Pave Leo X (1513-21) var i den Stil. Det faldt i hans Lod i Løbet af kort Tid at gøre Nonneforførelsen Broder Gregers fra Ringsted til Pønitentiarius og at lyse Dr. Martin Luther fra Wittenberg i Band.

Man kommer ogsaa til at huske paa, hvad Luther fortæller fra sin Rom-Rejse 1510-11. Han vilde gerne aflægge et Generalskriftemaal i den hellige Stad for at faa Fred, men han kom til Præster, der ingenting begreb af det hele. Er han kommet til en „Pønitentiarius af den tyske Nation“ af samme Art som Broder Gregers, kan man egentlig nok forstaa hans Skuffelse.

Hvordan Livet saa gik i det Munkesamfund i Ringsted, der havde skilt sig af med Broder Gregers og hans Kammerater, det ved vi ikke. Det var jo et Herrekloster, vel væsentlig adelige Brødre. Nu kom den store Brydningstid, da de evangeliske Tanker brødes med de middelalderlige, og adskillige danske Klostre blev Moderskød for Lutherdommen. De forskellige Ordener var dog ikke lige meget med. De fleste Klostre havde jo Undervisning. Man ser, at Karmeliterklostrenes Læsemestre i høj Grad blev lutherske Førere. Ringsted Kloster havde ogsaa sin Klosterskole, der forestodes af een af Munkene som Skolemester. Der er et Spor, som vist nærmest maa tydes derhen, at ogsaa Ringsted Klosters Skolemester er bleven luthersk Lærer. Det meddeles, at den første evangeliske Præst i Hammer mellem Næstved og Vordingborg, *Hr. Peder*, blev fra Skolemester i Ringsted kaldet til Præst her efter at have frasagt sig den papistiske Surdejg. Han var der vel at mærke allerede 1536. Det kan ikke vel forklares anderledes,

end at den Munk, der ledede Klosterets Undervisning, har været evangelisk før Rigsdagen i København 1536 og har foretrukket at komme ud af Klosteret og blive Sognepræst.

Ved nævnte Rigsdag besluttedes en grundig Reform indenfor den danske Kirke. Det lovordnedes nærmere 1537. Klostre som Ringsted Kloster blev foreløbig rolig ved at bestaa, og Munkene sang deres latinske Tidesange i det aflukkede Munkekor. Kun skulde de bruge en udrenset Form, som Johan Bugenhagen havde udarbejdet. Foreløbig betjentes St. Hans Kirke og Kirkerne i Veterslev, Høm, Benløse, Kværkeby og Slangerup af Præster, der boede i Klosteret. Det blev ved lige til 1574, altsaa over en Menneskealder. Og Klosteret var evangelisk Præsteskole, hvis unge Lærlinge skulde gaa i Klosterdragt.

Ved den nævnte Tid var vel de sidste Munke omtrent uddøde. Saa gjordes Klosterkirken til Sognekirke og Munkeoret forkortedes, overflødige Altere fjernedes, Kongegravene jævnedes, saa der kunde være Midtergang, og Kirkestole opstilledes, St. Bendts Kapel blev St. Bendts Skole, i hvis Gulv Abbed Byrges Ligsten laa. Men Klosteret blev kongeligt Slot og gik siden sin prosaiske Undergang i Møde.

Omkring 1574 har Pønitentiaren i Rom formodentlig ogsaa været død. Der var i al Fald kommen en anden Slags Paver i Rom dengang, som med haard Haand ryddede op i den Slags Daarligheder og grundlagde den Romerkirke, vi har nu.